

Wprowadzenie

Inność to temat, który dość późno wzbudził zainteresowanie nauk humanistycznych i społecznych. Antologia daje jego poszerzoną wizję dzięki dwóm zabiegom: oparciu się na materiale literackim i przyjęciu perspektywy diachronicznej, pozwalającej na wydobycie stałych elementów przy jednoczesnym ukazaniu zmian w postrzeganiu inności. Takie ujęcie umożliwia postawienie najważniejszych pytań o stosunek do inności, nadając im przy tym historyczną głębię. I z tego punktu widzenia odwołanie do literatury, obecne już choćby u Edwarda Saïda, okazuje się owocne.

W mojej refleksji nad formami i figurami inności wprowadziłam, inspirowaną się pracami Marca Augégo, rozróżnienie między „innością wewnętrzną” a „innością zewnętrzną”. Pierwsza dotyczy osób, które odróżniają się lub są odróżniane w ramach tej samej wspólnoty społecznej bądź kulturowej, naznaczone piętnem odmienności fizycznej lub cielesnej (kolor skóry, rasa, niepełnosprawność, płeć itp.), obyczajowej (styl życia, typ seksualności) lub łączącej się z przynależnością do grupy (narodowej, etnicznej, wspólnotowej, religijnej itp.). Druga kategoria obejmuje tych, którzy są częścią odległej lub egzotycznej kultury związanej z przynależnością narodową bądź grupową. Przedstawione tutaj teksty ilustrują to rozróżnienie.

Możemy zauważyć, że przez stulecia przewijają się dwa główne wyznaczniki odmienności: kobiecość i szaleństwo, które nieodmiennie pozostają ważnymi tematami literatury. Szaleństwo zajmuje naczelne miejsce w świecie dyskursu o inności, a nawet jest jej modelem; kobieta jest zaś przedmiotem negatywnych ocen związanych z jej seksualnością, a jej inność ujawnia się w kontekście relacji władzy. Ale to tylko dwie figury spośród wielu prezentowanych w zbiorze: ta mnogość jest atutem antologii, ponieważ nie można mówić o Innym „w sensie ogólnym” – aby uchwycić naturę inności, trzeba zobaczyć, w jakie się wciela postaci.

Z tej perspektywy książka stawia czytelnika wobec zadziwiającego bogactwa świadectw. Uwzględnia też różne typy spojrzenia społeczeństwa na inność –

wykluczające, upraszczające, rozbawione, paradoksalne – a także rozmaite podejścia do własnej odmienności: pełne cierpienia, akceptujące lub wyzywające. Przede wszystkim zaś zebrane tutaj teksty ukazują pewne istotne mechanizmy konstruowania lub doświadczania inności, a zwłaszcza podstawowy fakt, że inność jest zawsze tworem społecznym.

Denise Jodelet
(tłum. Agata Sobczyk)